

Angreb paa Arveretten.

Et af de sidst udkomne Hefter af de af Fr. v. Holtzendorff udgivne «Zeit- und Streitfragen» indeholder en Afhandling om «Angrebene paa Arveretten» af Dr. J. Baron, Professor ved Universitetet i Berlin*). Afhandlingens Offenliggjørelse er bleven foranlediget ved Ønsket om med videnskabelig Upartiskhed at prøve et af Punkterne (Fordringen om Arverettens Ophævelse) i de tyske Socialdemokraters Program. Da de danske Socialdemokrater gjerne, saavidt Forholdene ville tillade det, vilde følge i de tyskes Spor, har en Undersøgelse af det nævnte Punkt forsaavidt samme Interesse i Danmark som i Tyskland.

De socialistiske Valg ville, haaber Forfatteren, have den Virkning, at «styrke Hohenzollernes kongelige Magt»; de ville endvidere trænge Folkerepræsentationen noget tilbage; de ville endelig — som tredje, fjernere Virkning — medføre, at «Kongemagt og Embedsmagt ikke ville stille sig absolut negerende ligeoverfor de socialistiske Fordringer, men at de grundigt ville prøve dem og bringe

*) Angriffe auf das Erbrecht. Mit einer Nachschrift über die socialdemokratischen Wahlen. Von Dr. J. Baron. Berlin, Habel. 1877.

Angreb paa Arveretten.

Et af de sidst udkomne Hefter af de af Fr. v. Holtzendorff udgivne «Zeit- und Streitfragen» indeholder en Afhandling om «Angrebene paa Arveretten» af Dr. J. Baron, Professor ved Universitetet i Berlin*). Afhandlingens Offenliggjørelse er bleven foranlediget ved Ønsket om med videnskabelig Upartiskhed at prøve et af Punkterne (Fordringen om Arverettens Ophævelse) i de tyske Socialdemokraters Program. Da de danske Socialdemokrater gjerne, saavidt Forholdene ville tillade det, vilde følge i de tyskes Spor, har en Undersøgelse af det nævnte Punkt forsaavidt samme Interesse i Danmark som i Tyskland.

De socialistiske Valg ville, haaber Forfatteren, have den Virkning, at «styrke Hohenzollernes kongelige Magt»; de ville endvidere trænge Folkerepræsentationen noget tilbage; de ville endelig — som tredje, fjernere Virkning — medføre, at «Kongemagt og Embedsmagt ikke ville stille sig absolut negerende ligeoverfor de socialistiske Fordringer, men at de grundigt ville prøve dem og bringe

*) Angriffe auf das Erbrecht. Mit einer Nachschrift über die socialdemokratischen Wahlen. Von Dr. J. Baron. Berlin, Habel. 1877.

det, der er berettiget, til Anerkjendelse i Lovgivningen». Den preussiske Kongemagt har allerede tidligere vist sig rede til at anerkjende det Berettigede i de socialistiske Fordringer: ved den Stein-Hardenberg'ske Lovgivning blev der foretaget en virkelig Omfordeling af Ejendommen, og denne Lovgivning er senere bleven videre udviklet. Luther kaldte de oprørske Bønder i 1526 Rebeller og Røvere og bebrejdede dem, at de «vilde gjøre den kristelige Frihed ganske kjødelig», og at de tolv Artikler, de opstillede, indeholdt «umulige» Fordringer. Af disse Artikler er der nu ikke en eneste uopfyldt tilbage. Tanker, der til en Tid synes at være utopiske eller endog forbryderske, anerkjendes senere som fuldt berettigede Fordringer. Saaledes vil det maaske ogsaa gaa med Forlangenderne om Arverettens Omordning.

Om Fremtiden vil overlade «Hohenzollernes kongelige Magt» den Rolle, Professor Baron har tiltænkt den, turde være tvivlsomt. Vi sætte et Spørgsmaalstegn herved. Saa vel med Hensyn til det «allbeliebtes» og «grossgewachsenes Königthum», der ved Hjælp af sine Embedsmænd, sit fortræffelige og uovertrufne «Beamtenthum» tager Alt paa sig, løser de «største Opgaver» og fritager Folkerepresentation og de Private for alt Arbejde, — saavel med Hensyn til dette Punkt som i andre Retninger nære vi Anskuelse, der afvige fra den reaktionær-progressistiske Forfatters. Men den Oversigt, han giver over St. Simonisternes, L. Blancs, Stuart Mills og Andres Angreb paa Arveretten, er i ethvert Tilfælde læseværdig.

En Afdøds Efterladenskaber kunne, som bekjendt, behandles paa tre forskjellige Maader. Naar den Afdøde har gjort Testamente efter alle Lovens Regler, tilfalde

hans Efterladenskaber de i Testamentet til Arvinger indsatte Personer. Mangler et saadant Testamente, tilfalde Efterladenskaberne den Afdødes Slægtninge (efter de fleste Lovgivninger, ligegyldigt hvor fjerntbeslægtede de end maatte være), og for saa vidt der er flere, de nærmeste; dem kalder man Intestatarvinger, Arvinger efter Loven. Existerer der endelig slet ingen Beslægtede, betragtes Efterladenskaberne som herreløse og tilfalde Fiskus.

Paa hvilke Grunde hviler denne Ordning?

Lad os begynde med Intestatarveretten. Grundene til Børnenes Arveret lige overfor Forældrene ligge lige for. Børnene ere skabte af Forældrene i alle Retninger: paa deres Legeme, Aand, Opdragelse og Tilbøjeligheder øve Forældrene Indflydelse; Børnene fortsætte Forældrenes Personlighed; allerede i deres Forældres levende Live modtage de af dem, hvad disse kunne undvære, altsaa ogsaa efter Døden, hvad der ved Døden er blevet frit: det er netop Formuen, Efterladenskaberne. Forældre og Børn fremstille to Generationer; Menneskeheden udvikler sig i Generationer; den tidligere avler den senere og overgiver den de Fonds af aandelige og materielle Goder, den har opsamlet; Sædelighed og Usædelighed, Kundskab og Uvidenhed, Legemskraft og aandelig Klarhed gaar fra den ældre Generation over paa den yngre; hvorledes turde da Retsforholdene holdes tilbage herfra? I det menneskelige Bryst lever den Følelse, at Forældrene maa arbejde og samle for deres Børn. Nedarvingsprincippet fra Forældrene til Børnene gaar gennem hele Naturen.

Forældrenes Arveret lige overfor Børnene hviler paa Gjensidighedsprincippet. Naar Børn dø uden selv at efterlade Børn, saa er det ret og billigt, at deres Formue tilfalder Forældrene; hyppigt tage disse kun tilbage, hvad

der, efter at være udgaaet fra dem, en Tidlang har udviklet sig selvstændig. Ogsaa kan Forældrenes Arveret betragtes som en Løn for de utallige Ydelser, Børnene modtage af Forældrene.

I stor Forlegenhed komme vi derimod, naar vi skulle begrunde de øvrige Slægtnings (Kollateralarvingernes) Intestatarveret. Generationsforholdet kan ikke her paa-beraabes. Overhovedet kunne de Grunde, der anføres for Børns og Forældres Arveret, ikke her gjøres gjældende. Og medens Forældre og Børn blandt civiliserede Folk gjensidig maa underholde hverandre, saa bestaar en saadan Underholdningspligt ikke eller saa godt som ikke for de fjernere Beslægtede; men hvorledes kan man indrømme Arveret til Den, der ikke engang havde været forpligtet til at give Arveladeren et Stykke Brød, naar han havde trængt hertil? Ja, — svarer man — en høj Grad af Sandsynlighed taler for, at den Afdøde vilde have undet sine Slægtinge sin Formue. Dette er en aabenbar Vildfarelse! Hvorledes kan man paaberaabe sig den Afdødes formodede Ønske om at overlade sin Formue til fjerne Slægtinge, som han maaske aldrig har set, ja hvis Tilværelse han maaske ikke engang kjender? De fleste Lovgivninger (bl. A. den tyske) gaa saa vidt, at de indrømme Arveret til Slægtinge, hvor fjernt staaende de end maatte være; andre gaa kun til Slægtinge i tolvte (Code Napoleon) eller i syvende (Danmark) eller i endnu nærmere Grad. Disse sidste Lovgivninger give Vidnesbyrd om, at Henvisningen til Arveladerens formodede Ønske har Grænser og overhovedet ikke kan afgive noget Argument for Arveret til Slægtinge i Sidelinjerne. Ikke-Jurister pleje at svare, at de Beslægtede dog vel altid maa betragtes som «de nærmest Berettigede»; somend

Generationsforholdet», sige de, »kraftigst træder frem mellem Forældre og Børn, saa bestaar det dog i svækket Grad mellem alle Beslægtede, saalænge der overhovedet bestaar en Familiebevidsthed». Ja, dette kunde være rigtigt, dengang da Familien var et eget religiøst, økonomisk og politisk Samfund, en Forening til Forsvar og Angreb; men hvorledes vil man nutildags forsvare at indrømme selv de fjerneste Slægtninge Arveret? Selv Stahl, den mest konservative af alle Retslærere, fremhæver Kløften mellem Børnenes og Sideslægtningenes Intestat-arveret, og anerkjender, at kun for Børnenes Skyld gives der overhovedet en Arveret. Børnenes Arveret hviler paa Naturlovens Grund og udgjør et Fundament for det menneskelige Samfund; al øvrig Arveret er af tvivlsom Værd; thi den maa føres tilbage til Menneskenes subjektive, foranderlige, ofte umotiverede Forgødtbefindende. Det nytter ikke, at man herimod henviser til Nyttighedsgrunde; thi naar den engelske Retslærde Blackstone tilskriver Arveretten den Tendens at gjøre Manden til en god Borger, saa passer dette kun paa Forholdet mellem Forældre og Børn. Ja, hvis Familien havde samme Betydning nu som i gamle Dage! Men det har den ikke: den fjernere Familie, o: Forbindelsen mellem de Beslægtede i Sidelinjen, existerer næsten ikke mere. I dens Sted er Kommunen og Staten traadt. Det er Kommunen og Staten, ikke de Beslægtede i Sidelinjen, der har overtaget Pligten til at understøtte de Trængende, og daglig vinder Kommunen og Staten Terræn paa Familiens Bekostning. Dermed maa ogsaa Arveretten til den fjernere Slægtning falde bort. Og allerede for længe siden har Arveretten i Sidelinjen — naar vi undtage Søskende og

Søskendebørn — tabt sin Berettigelse i den offentlige Menings Øjne.

Vi vende os til den testamentariske Arveret. Hvorledes kan det retfærdiggjøres, at Nogen opstiller sin Vilje som bindende Forskrift udover sin egen Levetid, altsaa for en Tid, da han ikke mere har nogen Vilje? I tidligere Tider søgte man at udlede Testationsretten af Ejendomsretten; man henviste til Ejerens Raadighedsret, og man paastod, at han besad denne saavel for sin egen Levetid som for Tiden efter sin Død. Nutildags indrømmer man det Urigtige i dette Ræsonnement; Ingen kan træffe Dispositioner, der række over i en Tid, da hans Ret med Nødvendighed maa være ophørt. Siden Hegel paralleliserer man Testamentet med Intestatarveretten. Er det ikke billigt, at Den, der mangler Slægtninge, danner sig en aandelig Familie af sine Venner og overlader dem sin Formue efter sin Død? Ved Testament dannes der en Art Familie, i Lighed med Adoption; den testamentariske Arvefølge er et Surrogat for Intestatarvefølgen, og gaar man ind herpaa, saa vil man ogsaa gaa ind paa, at Den, der har Slægtninge, maa have Ret til at gjøre Testamente, hvad enten det nu er for at udelukke uværdige Slægtninge fra Arvefølgen, eller for at fordele Arven mellem flere Slægtninge paa en anden Maade, end Loven gjør; m. a. O. man betragter Testamentet som en nærmere Determination af Intestatarvefølgen. Men medens Hegel hævdede Testamentets sande Grundlag, saa oversaa han ikke Betænkighederne derved: Dannelsen af saadanne aandelige Familier giver let Anledning til Misbrug, baade fra Arveladerens og Arvingens Side, og overhovedet er der forbundet saa meget Misligt ved Testamentet, at Hegel kun vilde indrømme det et lille Spillerum. Og i en Tid,

da Arbejdet spiller en ganske anderledes stor Rolle end tidligere, synes det ikke ret at passe, at man uden Arbejde skal kunne arve en stor Formue. Endelig kan Testator knytte sine Bestemmelser til Betingelser, der i Øjeblikket kunne være heldige, men senere tabe al Berettigelse, saa at Testamentet lænker Fremtiden og bliver en Fjende af den fri Ejendom. Hertil have Lovgivningerne tildels taget noget Hensyn: Bestemmelserne om den Tvangslod, der mindst skal efterlades Børnene eller den overlevende Ægtefælle, og Forbudene mod fideicommissariske Substitutioner høre herhen. Men hvem vil paa- staa, at der ved disse Lovbestemmelser er taget et fyldestgørende Hensyn til Indvendingerne imod Testament?

Saa meget staar fast: Arveretten, baade den efter Loven og den efter Testamente, har overalt et altfor stort Omfang, og en Revision af Arveretten fra Lovgivningens Side vilde fuldkomment være paa sin Plads.

Fra Forfatterens Side er denne Revision for længere Tid siden bleven foretaget, om end Angrebene paa Arveretten (her tales kun om den private Arveret) ere af forholdsvis ung Dato. Thi medens Ejendomsretten allerede i Oldtiden var Gjenstand for Angreb, er det egenlig først i vort Aarhundrede, at man for Alvor har begyndt at kritisere Arveretten. Bentham var en af de Første, der forlangte Intestatarveretten begrænset; men langt betydeligere Modstandere fik Arveretten i St. Simonisterne.

St. Simonisterne, ikke St. Simon; man maa ikke forvexle hine med denne; der maa skjelnes mellem Grev St. Simon og St. Simonisterne. Førstnævnte var en Sværmer, en Mand af de redeligste Hensigter, men ikke tilstrækkelig indsigtfuld og uden Kraft; en Mand, der hørte til Moralprædikanterne og kun derved adskiller sig

fra andre af denne Art, at han ingen anden Synd kjender end Ophobning af Formue. Hans Lære har derfor fra Begyndelsen af et religiøst Anstrøg; allerede i sit første Skrift («Lettres d'un habitant de Genève à ses contemporains») fremstiller han sig som Stifter af en ny Religion, som han dog først udførte i sit sidste Skrift, «Nouveau Christianisme». Han beklager Arbejdernes («les industriels») Kaar; de ere bestandigt virksomme for at tilfredsstille Samfundets Fornødenheder og fortjene derfor at indtage den første Plads i Samfundet, men i Virkeligheden staa de nederst; de hidtidige Besiddelsesforhold indeholde et System af den værste Ulighed; i Stedet herfor bør træde det industrielle System, grundet paa fuldkommen Lighed, med Ophævelse af enhver Fødselsforret og ethvert Privilegium; dets Valgsprog skal være: den fattigste og den talrigste Klasses Forbedring, og denne vil opnaas ved Retablering af den ældste kristelige Morals Grundsætninger: elsker og hjælper hverandre; hvem der elsker de andre, har opfyldt Loven; Alt indeholdes i dette Ord: Du skal elske din Næste som Dig selv; — ved Hjælp af en saadan Religion vil Maalet, Forbedringen af de fattige Klassers Kaar, opnaas. «Guldalderen», skriver St. Simon i fuld Tillid til, at det vil lykkes at opnaa Maalet, «Guldalderen, som en blind Tradition henlægger til Fortiden, ligger for os!» Og endnu paa sit Dødsleje siger han til sine Disciple: «I gaa en Tid imøde, da vel kombinerede Bestræbelser maa føre til et overordenligt Resultat. Frugten er moden: I skulle plukke den; Fremtiden er vor!» Sin Yndlingsdiscipel Olinde Rodriguez minder han om, at man maa være begejstret for at udrette store Ting.

Netop dette begejstrede Sprog slog an hos de aand-

fulde unge Mennesker, St. Simon samlede om sig. Dels udviklede de sig til dygtige Historikere og Nationaløkonomer (som Aug. Thierry, Comte, Michel Chevalier), dels til Stiftere af et nyt økonomisk System, Bazard og Enfantin. Til disse Sidste maa det, vi kalde St. Simonisme, føres tilbage.

I St. Simons «Catechisme des industriels» findes det udtalt, at i den ny Samfundsordning skal enhver Forret, ethvert Fødselsprivilegium afskaffes. Det var meget elastiske Ord. Bazard og Enfantin opfattede dem bogstaveligt, og uddrog af dem den Slutning, at ikke blot ethvert Standsprivilegium, men ogsaa Intestatarveret ja Arveret overhovedet burde ophæves; dog vilde i alt Fald Enfantin indrømme visse Modificationer.

Bazard repræsenterede blandt de franske Carbonari det republikanske Element. Men hans Aand udviklede sig; af Republikaneren blev der en Socialist; opgivende Lighedsprincipet satte han i dets Sted Individualitetens Anerkjendelse: «Enhver efter sin Evne, enhver Evne efter sit Arbejde». Jo ældre Folkens Historie er, desto værre er — mente Bazard — dette Princip blevet krænket: Slaveriet er den haardeste Form, under hvilken «l'exploitation de l'homme par l'homme» gaar for sig; Kristendommen og Middelalderens germansk-romanske Verden satte i dets Sted Livegenskabet, der er langt mildere end det antikke Slaveri; Revolutionen lader Livegenskabet blive afløst af det fri Arbejde. Det ses af den historiske Udvikling, at det enkelte Menneskes Individualitet maa komme til Anerkjendelse; men endnu er Maalet ikke naaet: den fri Arbejder er Slave af sin Armod, som han ikke kan komme ud af. Adgangen til Besiddelse er for en stor Del ikke ordnet efter den personlige Værdigheds

Princip; navnlig Arveretten indeslutter et rent Privilegium; uden Arbejde og uden Fortjeneste opnaar Arvingen Formue, og dermed Selvstændighed og overdaadig Livsnydelse. Forkaster man Privilegiet i det politiske Liv, saa maa man ogsaa opgive det lige overfor Formueerhvervelsen; opnaar man i det offentlige Liv kun ved Hjælp af sin Dygtighed og sit Arbejde et Embede, saa maa dette Princip ogsaa gjøres gjældende med Hensyn til Erhvervet: «à chacun selon capacité, à chaque capacité suivant ses œuvres». Saa vil Formuebesiddelsen blive betinget ved Arbejde, og Enhver vil kunne faa det, som han fortjener ved Anlæg og Anstrengelser. Bazard lader derfor efter et Menneskes Død hans efterladte Formue tilfalde Staten; denne skulde over det hele Land indrette et Banksystem, og Bankerne ville have den Opgave at træffe Bestemmelse om Efterladenskaberne og sørge for, at disse tilfalde dem, der ved Arbejde ere bedst skikkede til at gjøre dem frugtbringende. Altsaa skal Staten lade Arveretten blive afløst af den Grundsætning, at kun Dygtighed og Arbejdssomhed berettiger til Formue; Enhver skal kun besidde Ejendom som Udtryk for sin Dygtighed og sit Arbejde.

Langt mere højelig end Bazard er *Enfantin*. Han indser det uhyre Anstød, Arverettens fuldstændige Afskaffelse vilde vække i de besiddende Klasser; han indser endvidere det Ufyldestgjørende i det af Bazard foreslaaede Banksystem. Han foreslaar derfor en Middelvej, der unægtelig er mere praktikabel. Han foreslaar foreløbig blot Afskaffelsen af Arv i Sidelinjen; denne vilde man kunne ophæve uden at berøre Samfundet mere end paa Overfladen. Men det vilde ikke være heldigt, om Staten inddrog den faldne Arv og fordelte den om mellem Andre eller afhændede den; derimod bør der indføres en pro-

gressiv Arveskat; denne skal ikke udgjøre Arvens fulde Beløb; men ved Beslægtede i Sidelinjerne kan den dog næsten naa dette Beløb. En saadan Arveskat vilde indbringe betydeligt; den vilde være den bedste Skat; den opkræves i det Øjeblik, det er bekvæmest at udrede den; ofte vil den slet ikke føles, og den vilde ofte forhindre, at et arbejdsomt Menneske bliver forvandlet til en Lediggænger. Arveskattens Udbytte kan anvendes paa dobbelt Maade; dels som Erstatning for de indirekte Skatter, der bør ophæves, dels til Udførelsen af produktive Foretagender, saasom Oprettelsen af Skoler, Forbedringer af Kommunikationsvæsenet o. s. v.

Man har fremstillet St. Simonisterne som slet og ret Revolutionære, som Tilhængere af det ubetingede franske Lighedsprincip. Dette er ikke rigtigt. I Adressen af 1ste Oktober 1830 til det franske Kammer forsvare St. Simonisterne sig udtrykkeligt imod, at Lighedstanken skulde tilskrives dem: »de tro paa Menneskenes Ulighed som Basis for Associationen». Og i Virkeligheden fører deres System til en høj Grad af Ulighed; thi saa forskellige som Menneskenes Evner og Arbejdsomhed er, saa forskellige ere deres Formuesforhold ogsaa efter det st. simonistiske System. Ogsaa Stifterens Personlighed taler imod hint formentlige Udgangspunkt; hos ham havde Hjertets Egenskaber i alt for høj Grad Overvægt, til at han skulde have ladet sig begejstre for den kolde og formelle Lighetside. Kun saa meget kan paastaas, at St. Simonismen lod Formuen bestandig vexe mellem forskellige Hænder; Uligheden overhovedet bliver ikke mindre derved, men vel den stationære Ulighed; Modsætningen mellem besiddende og ikke-besiddende Klasser ophører,

men ikke Modsætningen mellem Besiddende og Ikke-Besiddende.

Den anden franske Forfatter, der vil ophæve Arveretten, Louis Blanc, tager derimod Lighedstanken til Udgangspunkt. Det forstaar sig af sig selv, skriver han i sit berømte Skrift «l'Organisation du travail», at i alle Tilfælde maa Lønnen være fuldkommen tilstrækkelig for Arbejderens Fornødenheder. Senere har han udtrykt sig endnu klarere: Lønnen skal ikke rette sig efter Arbejderens Ydelser men efter hans Fornødenheder; den ene fornuftige Samfundsorden er den, hvor Arbejdet fordeles efter Evnerne og Lønnen efter Trangen. Dette er ikke Andet end Lighedsgrundsætningen anvendt paa Formueforholdene: med enhver Enkelt følger fra det første til det sidste Aandedrag Fornødenhederne, og naar man ser bort fra Skik og Brug og navnlig fra en forfinet Smags Krav, saa have Mennesker af samme Kjøen, samme Alder og samme Sundhed i Almindelighed de samme Fornødenheder. Derfor er der en voldsom Modsætning mellem St. Simonisternes og Louis Blancs Principer og Resultater, Førstnævnte holde fast ved den Grundsætning, at ethvert Arbejde fortjener sin Løn, og beklage kun, at ved Arveretten falder en ufortjent Gevinst i Skjødet paa Folk; Louis Blanc vender derimod denne Grundsætning om: «der vil (skriver han) komme en Dag, da det vil blive erkjendt, at Den skylder sine Medmennesker mest, der af Gud er bleven begavet med mest Kraft og Forstand. Talentet vil da ikke vise sit Herredømme ved Højden af den Tribut, det fordrer af Menneskene, men ved Størrelsen af de Tjenester, det vil yde dem; thi Forskjellen paa Evner bør ikke medføre en Ulighed i Rettigheder, men en Ulighed i Pligter.»

Netop for at realisere denne Grundsætning fordrer L. Blanc Arbejdets Organisation. Derved forstaar han Foreningen af alle industrielle Arbejdere til en Organisme, der besørger den hele Produktion og anviser hver enkelt Deltager hans Forbrug. I dette Øjemed bliver al industriel Virksomhed overdraget til Staten; Regeringen skal overalt oprette Fabriker eller overtage de bestaaende; og L. Blanc udvikler nøjere, hvorledes Staten skal tilintetgjøre den fri Konkurrence, hvorledes Produktionen fremtidig skal ordnes, og hvorledes Udbyttet skal fordeles. I sin oprindelige Afhandling om Arbejdets Ordning opstillede den socialistiske Forfatter kun kort, uden nærmere Begrundelse, Fordringen om Afskaffelsen af Arveret i Sidelinjen: de Formuer, der nu tilfalde Slægtninge i Sidelinjerne, bør fremtidig anvendes som Kapitaler for Nationalværkstederne. Men Descendentarveretten angreb han ingenlunde; tvært imod betegner han St. Simonisternes Lære som upraktisk, fordi de tillige forlangte Familieforholdenes Afskaffelse og Ophævelsen af Arvelighedsprincippet. Imidlertid lader det sig ikke nægte, at ingen Arveret, ikke engang Descendenternes, formaar at holde sig ved Siden af Indkomsternes Fordeling efter Trangen. Intet Under, at man indvendte imod L. Blanc, at hans System truede Familielivet, da det nødvendigvis maatte føre til Ophævelsen af al Arveret. Dertil svarer Blanc, at Familielivet og Formuens Arvelighed ikke høre uadskilleligt sammen: «Familelivet er en naturlig Kjendsgjerning, der ikke kan ophæves: Arveligheden er en social Overenskomst, der kan opløses ved Samfundets Fremadskriden». Under de nuværende sociale Forhold er (mener Blanc) Descendenternes Arveret ganske vist en Nødvendighed; thi hvem der nutildags uden Formue træder ud af Familien ind i

Verden, gaar tusinde Farer imøde; men ændrer man Forholdene, sørger man for, at Enhver finder et Arbejde, der stemmer med hans Evner, og faar Del i Totalkapitalen, saa bliver den faderlige Omsorg (Efterladelsen af en Formue) erstattet af den sociale Forsorg, og Arveretten bliver overflødig.

Det er klart, at St. Simonisternes og L. Blancs Anskuelser om Arveretten i høj Grad afvige fra hverandre. Hine erklære, at Arveretten staar i Strid med de Principer, hvorefter Ejendommen bør erhverves; denne betragter den som et nødvendigt Supplement til den nuværende Formueordning. Hine kræve dens øjeblikkelige Ophævelse, hvad enten denne nu sker direkte eller under Form af en stærk progressiv Arveskat; denne stempler en saadan Fordring som upraktisk og udskyder dens Gjennemførelse. Hine basere deres Reform paa Arverettens Ophævelse; denne baserer Arverettens Ophævelse paa sin Reform. Derfor behandler L. Blanc dette Spørgsmaal kun i Forbigaaende. Ja, det er tvivlsomt, om han, naar han grundigt havde gjenomtænkt Sagen, vilde have fastholdt sin Mening uforandret. Blancs Opfattelse er højst ufuldstændig, og Følgerne deraf ses bl. A. deri, at ikke en eneste Forfatter har fulgt ham med Hensyn til Spørgsmaalet om Arveretten, — ikke engang Lassalle, der dog hos Blanc laante Tanken om Statsfabriker —, hvorimod St. Simonist'iske Ideer gaa igjen hos alle dem, der have kriticeret Arveretten.

Det vigtigste Resultat af St. Simonisternes og Louis Blancs Virksomhed var, at der derved stilledes Videnskaben den Opgave at begrunde Arveretten. Med Held havde man skilt Spørgsmaalet om Arveret ud fra Spørgsmaalet om Ejendomsret; alle hine Forfattere have jo god-

kjendt Ejendomsretten. Omvendt vilde Proudhon, Ejendomsrettens stærkeste Modstander, ikke gaa med til Arverettens Afskaffelse; han betragtede Arveretten som dybt begrundet i den menneskelige Natur; — men at dette ogsaa kan anføres som Argument for Sinearvingernes Intestatarveret, undlod han rigtignok at bevise.

I England blev Sagen navnlig fremdragen af Stuart Mill. I Forgrunden stiller han et Institut, som Arverettens franske Modstandere i deres Lidenskabelighed havde overset: Testamentet. St. Simonisterne erklærede, at Ingen burde besidde en Formue, som han ikke ved Dygtighed og Arbejdsomhed havde vist sig værdig til at besidde; L. Blanc erklærede, at Arveretten, naar Arbejdets Ordning var gennemført, vilde være overflødig. Begge se Sagen fra deres Standpunkt, som ved Arv skulle erhverve en Formue. Men ville — det er Mills Tanke — disse Sætninger ikke blive røkkede, naar man stiller sig paa Arveladerens Standpunkt? Han er Ejer af sin Formue, og kan bortgive den til hvem han vil, og hvorledes han vil. Og saaledes kommer Mill først til fuld Testationsfrihed, til Arveretten i Kraft af Testament. Men Testationsfriheden fører til Resultater, der hverken ere heldige for Samfundet eller for den Enkelte: «i de fleste Tilfælde vilde der ikke blot blive bedre sørget for Samfundet men ogsaa for Individerne, naar der blot testamenteredes disse en beskeden Formue,» — og derfor bør Ingen ved Arv erhverve mere, end der udkræves til en beskeden Uafhængighed. Paa den anden Side skal Den, der har Børn, efterlade dem, saafremt de behøve det, en passende Formue, der svarer til deres Evner, Stilling og Opdragelse. Hertil indskrænker Mill Børnenes Intestatarveret, der indtræder i Mangel af Testamente; alle andre

Slægtninge, altsaa Ascendenter og Slægtninge i Sidelinjer, frakjender Mill enhver Ret til den efterladte Formue, og henviser denne til Staten. I tidligere Tider, mener han, var Slægtningenes Intestatarveret velbegrundet: Familien udgjorde en ved Ideer, Sædvaner og Interesser forbundet lille Stat; Ejendommen var ikke Faderens Eneejendom, men Familieejendom, de enkelte Medlemmers Medejendom, erhvervet og udvidet ved alle de Familiemedlemmers forenede Anstrængelser, der kunde arbejde og kæmpe. Men denne Familie og dens patriarkalske Levevis er for længe siden forsvunden; Samfundets Enhed er ikke mere Familien, men Individet eller et Par Individier med deres umyndige Børn; Ejendommen er ikke Familie- men Individualejendom; de voxne Børn følge ikke Faderen i hans Arbejde og understøtte ham ikke i Bestyrelsen af Formuen; en saa væsenlig Forandring i Samfundets Forfatning kan ikke forblive uden Indflydelse paa Intestatarveretten. De fjernere Slægtninge have nu slet intet Krav paa den efterladte Formue; de gjøre ikke Regning derpaa, det skulde da være, at ingen direkte Arvinger ere tilstede; de kjende ofte ikke Arveladeren, og i ethvert Fald bestaar der ingen naturlige Pligter mellem dem og ham; er der blevet sluttet et fastere Baand om dem, saa kan der ved Oprettelsen af et Testamente tages Hensyn hertil. Anderledes med Børnene: de have ægte og ukrænkelige Rettigheder; men de ere ikke berettigede til at forlange Rigdom af den rige Fader, men kun en saadan Opdragelse og saadanne Midler, at de derved sættes i Stand til at arbejde sig godt frem i det praktiske Liv, saa at de ikke falde Samfundet til Byrde. Derfor gjør Mill ingen Forskjel mellem ægte og uægte Børn; tillige formaner han Forældrene til ikke at opdrage deres Børn

i Luxus; naar Nogle sætte sig ud herover, faa Børnene vel Krav paa en rigere Forsorg; men aldrig kan et Barn forlange saa meget, som er nødvendigt for at underholde Kone og Børn, thi Midlerne til Ægteskab og til Underholdning af en Familie maa Enhver forskaffe sig ved eget Arbejde.

Det er en *self-made man*, der her taler. Men hvilken kortsynet Doktrinarisme! Enten egaliserer Mill alle Børn; — i saa Fald brister Principet, hvorefter der skal tages Hensyn til Forskjellighederne i Alder, Kjøen, Evner og Anlæg for et bestemt Kald. Eller (hvad der turde være det Rigtige) han individualiserer efter de nævnte Hensyn den Maade, hvorpaa Børnene bør udstyres; — i saa Fald kommer Børnenes lige Stilling lige overfor Forældrene og den Kjærlighed, der i samme Grad omfatter dem, ikke til sin Ret. Og videre: hvem skal foretage Individualiseringen? hvem skal bestemme, hvormeget dette og hvormeget hint Barn skal have? Man mindes her Bazards fantastiske Bankprojekt. Dog har Mill selv følt det ufyldstgjørende i sin Mening; han vil ikke forstaas, som om Forældrene aldrig skulde gjøre mere for deres Børn; i nogle Tilfælde er det bydende Pligt, i mange ønskeligt, i alle tilladeligt at gjøre mere (ved Oprettelsen af et Testamente). Desto lettere bliver det for Mill at gjøre en endnu større Indrømmelse: som Overgang lader han Descendents og Ascendents Intestat-arveret gjælde, og kun Arv i Sidelinjen vil han have strax afskaffet.

De tyske Angribere af Arveretten falde i to Klasser: de, der behandle Sagen uden at bekymre sig om de paa Dagsordenen staaende Spørgsmaal; og de, der anerkjende Arveretsspørgsmaalets Forbindelse med det sociale Spørgs-

maal, og som betragte Arveretten som en af Kilderne til det sociale Onde, dens Reform derfor som et Middel til at mildne dette Onde.

Den første Klasse tæller talrige Forfattere, baade Jurister og Nationaløkonomer. Juristen Brinz træder op med en vis Varsomhed. Han mener, at man vel kunde komme paa den Tanke, om Kommunen eller Staten ikke skulde have nogen Erstatning for de Byrder, den ved at sørge for Fattigvæsen og Politivæsen har befriet Familien for, og denne Erstatning kunde da vel passende være en Del i Sidearvingernes Arv; thi kun saa længe skal Retten støtte Familien, som Familien støtter Retten, saa længe den er en Pille i Statsbygningen og hjælper den med at bære dens Byrder. — Nationaløkonomerne udtale sig bestemtere. Roscher kalder de fjernere Beslægtedes Intestatarveret «noget ganske Tilfældigt», og han fortæller Meget om Testationsfrihedens Misbrug i moralsk forfaldne Tider. Marlo anerkjender vel Testationsfriheden, men vil have Intestatarveretten begrænset til Børn og Forældre; thi ved Sideslægtingene mangler der naturlige gjensidigt forpligtende Forhold. Umpfenbach indrømmer Børn og Forældre en ubeskaaren Intestatarveret, men betragter Arv i Sidelinjen som «Urimelighedens Højdepunkt», og i det Tilfælde, at Nogen efterlader sig nærmere Sidebeslægtede, forlanger han en Medarveret for Fiskus eller Kommunen eller en anden Korporation, som den Afdøde har tilhørt. Testationsfriheden betragter Umpfenbach som vel begrundet, men den bør ikke gaa saa vidt, at Fiskus eller Kommunen ganske udelukkes fra den efterladte Formue. Schäffle mener, at de fjernere Slægtinges Arveret hviler paa den svageste Grund, og forlanger, at Staten tager en betydelig Del af deres Arv.

De tyske Forfattere af den anden Klasse, der sætte Arveretsspørgsmaalet i Forbindelse med det sociale Spørgsmaal, staa St. Simonismen fjernt. St. Simonismen har ogsaa i Tyskland haft sine begejstrede Tilhængere; men den var altfor gjennemtrængt af Doktrinarisme, og den indeholdt et altfor skarpt Angreb paa Familielivet (i Principet arbejdede St. Simonisterne paa Afskaffelsen af Børns og Forældres Arveret), til at den kunde holde sig langt ind i vore bevægede Tider. Blandt de tyske Forfattere henhørende til den anden Klasse er snarere et andet Synspunkt fremherskende: de henvise til de forfærdelige Uligheder i Nutidens Besiddelsesforhold. Disse Uligheder befordres afgjort ved Arveretten, og ved Arverettens delvise Ophævelse vilde man, mene de, faa Midler til at forsyne de Fattige med jordiske Goder. Pfizer, der hører til denne Retning, ser i Arveretten Hovedkilden til de uheldige Opsamlinger af store Formuer; han mener, at Ophævelsen af de middelalderlige Skranker for Erhvervet blot har givet den store Mængde en theoretisk Mulighed til at træde ind i de Besiddendes Klasse; faktisk ere de udelukkede derfra, og ihvorvel Børnenes, Forældrenes og Ægtefællernes Arveret maa billiges, saa er det dog nødvendigt at afskaffe Arv i Sidelinjen og at begrænse de Barnløses Testationsfrihed, «for at forsyne de Besiddelses- og Arveløse med noget mere end det Allernødvendigste». Bluntschli er langt mildere stemt; vel udmaler han med levende Farver Misforholdet mellem nogle Faas overvættede Rigdom og Nydelser og den store Mængdes Mangel og Nød, Arbejdernes Elendighed, deres slette Boliger, deres daarlige og utilstrækkelige Næring og det Usikre i deres Existens. Men Bluntschli forkaster ikke al Arv i Sidelinjen; han vil kun tage en Del fra Familien, og jo nøjere

Slægtskabet er, des mindre skal denne Del være; jo mere Slægtskabskredsen udvider sig, des stærkere træder Forbindelsen med Kommunen og Staten frem, og des svagere de Beslægtedes Arveret. Deri er Bluntschli enig med Pfizer, at de fri blevne Formuer bør anvendes til trængende Familiers Bedste. Heri turde Forslagets Achilleshæl imidlertid være. At berige nogle Faa vilde ikke nytte, og hvem skulde træffe Bestemmelse herom? Hilgard og Brater have udført disse Ideer videre og søgt at undgaa deres Fejl. De begrænse begge Arveretten til en forholdsvis nær Grad (hin til fjerde Grad, denne til femte eller sjette). Al Arv derudover bør tilfalde et Arvefond, og hos de nærmere Beslægtede skal dette Arvefond derhos opkræve en Del af Arven eller en betydelig Arveskat. Forskjellige offentlige Institutioner, Kreditkasser, Kolonisations- og Udvandringsforetagender m. M. skulle nyde godt af dette Arvefond. I den seneste Tid har Prof. H. v. Scheel i Bern behandlet Spørgsmaalet om Arveskat og derved ogsaa anbefalet en Arveretsreform.

At de Pfizer-Bluntschli'ske Forslag ikke tilfredsstille Socialisterne, forstaar sig af sig selv. Disse have tværtimod paa deres internationale Arbejderkongresser forlangt Arverettens Afskaffelse. Den St. Simonist'iske Argumentation have de dog opgivet. En af deres Førere, Lassalle, er slaaet ind paa en ny Vej. I sit lærde Værk «Ueber die erworbenen Rechte» fremstiller han Arveretten som et Produkt af visse nationale og historiske Anskuelser, der forlængst ere uddøde i Evropa: De gamle Romere (siger han), Skaberne af vor testamentariske Arveret, troede, at paa den ved Testamente udnævnte Arving gik Arveladerens personlige Vilje over, saaledes at der paa denne Maade tilvejebragtes en juridisk Udødelighed. De gamle Germaner,

fra hvem vi have vor Intestatarveret, betragtede som Formuens Ejer ikke den øjeblikkelige Indehaver, men dennes hele Familie, saa at Sønnen ved Faderens Død ikke fik en ny Ejendom, men kun den fri Bestyrelse af Formuen. Da nu Troen baade paa Viljens juridiske Udødelighed og paa Familieejendommen ikke mere eksisterer, svæver vor Arveret efter Lassalle i Luften, og er kun «en stor Misforstaaelse». Forslag til nye Love om Arveforholdene har Lassalle ikke gjort, og saadanne vilde heller ikke have været til nogen Nytte. Fejlene i Lassalles Argumentation ere lette at se: Arveretten mellem Børn og Forældre hviler ikke blot paa et historisk Fundament; den er en Anvendelse paa Retsforholdene af det Nedarvingsprincip, der gjennemtrænger den hele legemlige og aandelige Verden. Men ganske vist har den historiske Retsudvikling statueret Retsforholdenes Nedarving i et altfor vidt Omfang, i et Omfang, der ikke kan retfærdiggjøres.

Man har engang betegnet Modsætningen mellem de romerske og de nugældende Opfattelser af Arveretten med disse Ord: «Romerne havde en juridisk Idealisme; vi se i Arven kun Penge og Formue». Og det lader sig ikke benægte, at vor Arvelovgivning savner al Idealisme; Lovgivningen er bleven ideløs, og det er Grunden til de Angreb, den maa udholde. Man tror ikke mere paa Arveretten; dens Naturlighed og Nødvendighed er ikke mere indlysende; den har tabt Magten til at overbevise; man betragter den kun som et Erhvervsmiddel, som et Middel, kun meget faa Begunstigede kunne betjene sig af. Havde den virkelig denne Karakter, saa vilde den være bleven en Klasseret, og vilde ikke kunne holde sig lige overfor vor Tids kritiske Skarphed.

Derfor er det Lovgivningens første Opgave atter at skaffe Ideen Anerkjendelse. Vi ville ikke blot have vore Retsinstitutioner, fordi vi nu engang have faaet dem; vi ville være overbeviste om deres Sandhed. Vi ville have Retsinstitutioner, der ere i Stand til at beherske tænkende Aander.